

Pakt stability a jeho důsledky na rozpočty zemí EU

22.listopadu 2006 Karl Wolfgang Menck

CEVRO uspořádalo v polovině října ve spolupráci s Mezinárodním institutem pro ekonomiku a politiku v Hamburku seminář na téma Proces evropské integrace. Jedním z vystupujících byl i vědecký pracovník Hamburského světového ekonomického archivu Dr. Karl Wolfgang Menck s přednáškou na téma Co se stane, když přijde euro? Pakt stability a jeho důsledky na rozpočtovou politiku členských zemí EU. Níže Vám přinášíme zkrácený a upravený přepis jeho přednášky.

Vytvoření Paktu stability bylo podmíněno časovou situací i specifickou situací Evropy, přičemž hlavním účelem bylo posílení evropské konkurenceschopnosti. Delorova zpráva z roku 1989, jež se snažila popsat nezbytné podmínky vybudování Hospodářské a měnové unie konstatovala, že přijetí jednotné měny euro by konkurenceschopnost Evropských společenství posílilo. Tyto události znamenaly počátek liberalizace, která vede ke skutečnému propojení vnitřního trhu. Je však nutné podotknout, že cílem Paktu stability nebyla snaha o vytvoření společné hospodářské politiky, ale ochrana vnitřního trhu.

Původní cíle Paktu stability

Původní cíle Paktu stability lze shrnout do tří bodů: nástroj transparentnosti, lehká spočitatelnost a jednoduchost. K tomu měla přispět tzv. maastrichtská kritéria z roku 1993:

- veřejný dluh nesmí přesáhnout 60 % HDP země;
- deficit veřejných rozpočtů nesmí přesáhnout 3 % HDP;
- v zemi musí panovat kursová stabilita;
- inflace může být maximálně o 1,5 % vyšší než ve třech nejlepších zemích EU;
- úrokové sazby nesmí být o více než 2 % vyšší, než ve třech zemích EU s nejnižšími sazbami;
- země musí být dva roky v systému ERM II (fixace koruny na euro).

Pakt stability také vyžadoval harmonizaci spotřebitelských cen. Je ovšem třeba kriticky zmínit, že v účetnictví Řecka či Itálie nebyla transparentnost vždy dodržována.

V 70. a 80. letech ovšem maastrichtská kritéria jako celek nebyla zásadní, neexistovala totiž obava ze státního zadlužení, neboť se předpokládalo, že povede k růstu kupní síly. Zkušenosti ze Spojených států navíc ukázaly, že tato prostorová kritéria nefungují. Pakt stability a růstu předpokládá, že víme, jaká bude situace v okolních zemích a můžeme je, například prostřednictvím inflace, ovlivňovat.

Změna pohledu na konci století

V 80. a 90. letech se ovšem pohled na Pakt stability změnil. Začal být totiž vnímán jako nástroj k zajištění stability. Jako příklad může sloužit inflace - v učebnicích je definována jako ekonomický prostředek, který zvyšuje náklady a omezuje konjunkturu. Zjistilo se, že znestabilnění situace má své dopady a že je jednodušší, když se budou všechny země podílet na svém hospodářském růstu a stabilitě.

V souvislosti se vstupem nových zemí existovala rovněž obava, že tento potenciál stability mohou země z východu ohrozit. Ukázalo se však naopak, že noví členové dodržují pravidla mnohem přísněji a přispívají ke stabilitě spíše než staré členské země.

Nicméně se domnívám, že pakt stability je třeba změnit, neboť nemáme v současnosti problémy s inflací. Můžeme se například ptát, proč máme tak vysokou inflaci a současně nezaměstnanost - vysvětlení vězí v rozdílech v sektorech jednotlivých zemí i mezi zeměmi - existují sektory moderní i zastaralé. Uvolnění kritérií by přispělo k modernizaci společnosti, pokud by však zadlužování pomohlo modernizaci a vytvoření plné zaměstnanosti, které by zvýšily příjmy, čímž by došlo k vyrovnání zadlužení. Tato strategie ovšem není příliš oblíbená.

Lisabonská strategie a euro v České republice

Kromě maastrichtských kritérií vytvořila EU v roce 2000 tzv. lisabonskou strategii, která měla přivést EU na úroveň Spojených států. V souvislosti s výše zmíněným je ale nutné říci, že se v ní hovoří pouze o plné zaměstnanosti (která se stala cílem Tonyho Blaira a Gerharda Schrödera) a nikoliv o rozpočtové stabilitě.

Na závěr bych se rád vyjádřil ke strategiím přijetí eura. Existují v zásadě dva postupy - tzv. big ben, nebo-li rychlé přijetí, aplikované například Finskem nebo postupné vyjednávání, realizované Velkou Británií. Pro menší země doporučuji finskou strategii. Společná měna přispívá k výhodám a dlouhé vyčkávání by zvýšilo náklady.